

ПРАКСА УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Припремила: проф. др Милена Симовић

ПРАВО НА ЛИЧНУ СЛОБОДУ И БЕЗБЈЕДНОСТ

Не постоји кршење права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у ситуацији када је Суд БиХ одлучио да мјера јемства у конкретном случају није адекватна мјера осигурања апелантовог присуства даљњем току поступка, заснивајући овај закључак на детаљним разлозима и образложењима која Уставни суд не сматра произвољним.

И з о б р а з л о ж е њ а :

У односу на апелантове наводе да околности које се тичу висине изречене казне затвора и тежине дјела, саме по себи, не могу представљати довољан основ за неодређивање мјере јемства и одржавање на снази мјере притвора, Уставни суд запажа да су наведене околности само дио разлога којима се Суд БиХ руководио приликом оцјене неопходности одржања на снази мјере притвора, односно да су у оспореним рјешењима наведени и други, јасни и довољни разлози за закључке Суда БиХ, које Уставни суд не сматра произвољним. Такође, имајући у виду разлоге које је Суд БиХ дао за закључак да предложена мјера јемства није адекватна за осигурање апелантовог присуства, Уставни суд сматра неоснованим апелантове наводе да је Суд БиХ у оспореним рјешењима пропустио да наведене околности доведе у везу с предложеном мјером јемства. Надаље, Уставни суд запажа да су апелантови наводи да је Суд БиХ у оспореним рјешењима пропустио да се осврне и на могућност примјене блажих мјера осигурања-били већ истакнути у апелантовој жалби против првостепеног рјешења. С тим у вези, Уставни суд запажа да је Апелационо вијеће дало разлоге зашто су истакнути жалбени наводи неосновани (утврдивши при томе да је мјера притвора једина адекватна мјера којом се може постићи жељени циљ), а у датом образложењу Уставни суд не налази произвољност.

Даље, у погледу апелантових тврдњи да Суд БиХ није утврдио да постоји ризик од његовог бјекства, односно опасност да ће покушати избјећи кривични поступак, Уставни суд запажа да је Суд БиХ истакао да одлука о

одређивању јемства зависи од свих околности конкретног случаја, односно да ли и даље постоји опасност да ће апелант, који нуди јемство да би се нашао на слободи, побјећи и на тај начин онемогућити да се против њега води кривични поступак. Тим критеријима се Суд БиХ водио у побијаном рјешењу, нашавши да предложено јемство није адекватна гаранција да се у конкретним околностима отклони опасност од апелантовог бјекства. Уставни суд сматра да су у образложењу оспорених одлука судови дали довољне и јасне разлоге за закључке о томе да нису промијењени разлози и околности због којих је апеланту одређена мјера притвора како би се осигурало његово присуство и несметано вођење кривичног поступка, те да нису испуњени услови да би притвор био замијењен мјером јемства.

У погледу апелантових навода да је Суд БиХ у другим предметима до- нио супротне одлуке, Уставни суд указује да су одредбама члана 123 Закона о кривичном поступку БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 и 72/13) прописане мјере којима се осигурава присуство осумњиченог или оптуженог и успјешно вођење кривичног поступка, те да је прописано да надлежни орган у сваком конкретном случају утврђује да ли постоје околности за њихову примјену. Дакле, у одредбама Закона о кривичном поступку БиХ не постоји пропис којим се, без конкретизације сваког појединог случаја, императивно одређује примјена било које мјере из члана 123 Закона о кривичном поступку БиХ. Слједом тога, Уставни суд указује да је сваки појединачни предмет случај за себе, у којем Суд БиХ испитује да ли постоје услови за изрицање или замјену било које мјере којом се осигурава присуство оптуженог, конкретизирајући разлоге за њихову примјену. Уставни суд је, уз то, имао увид и у праксу Европског суда за људска права и Уставног суда на коју се апелант позвао, за коју сматра да у околностима конкретног случаја не може довести до другачије одлуке Уставног суда. Стога, Уставни суд и ове апелантове наводе сматра неоснованим.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АП 4787/16 од 1. фебруара 2017. године)*

ПРАВО НА СЛОБОДУ И БЕЗБЈЕДНОСТ И ПРАВО НА ДЈЕЛОТВОРАН ПРАВНИ ЛИЈЕК

Постоји кршење члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на посебан притворски разлог из члана 197 став 1 тачка г) Закона о кривичном поступку Републике Српске када оспорена рјешења о продужењу притвора не садрже довољне и разумне разлоге за закључак да је апеланту оправдано одредити притвор према наведеном законском основу. Међутим, нема кршења права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у вези са правом на правично суђење у контексту оцјене доказа, као и због тога што је апелант имао и користио правне лијекове, а чињеница да коришћени правни лијекови нису резултирали успјехом - не може водити закључку о кршењу тог права.

И з о б р а з л о ж е њ а :

Уставни суд сматра да су у конкретном случају редовни судови, при одређивању и продужењу притвора апеланту из законског разлога прописаног одредбом члана 197 став 1 тачка г) Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 53/12), у смислу наведених ставова Европског суда за људска права, поступали с апстрактног и формалистичког становишта, при чему су пропустили да наведу конкретне околности које оправдавају закључак тог суда да ће пуштање апеланта на слободу резултирати стварном пријетњом нарушавању јавног реда, у смислу одредаба члана 197 став 1 тачка г) Закона о кривичном поступку Републике Српске. Стога, Уставни суд закључује да је оспореним рјешењима о одређивању и продужењу притвора прекршено апелантово право на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције.

У вези са апелантовим наводима да је повријеђен члан 5 став 4 Европске конвенције, Уставни суд указује да члан 5 став 4 Европске конвенције гарантује лицу лишеном слободе да мора имати приступ „суду“ који би могао да испита законитост како иницијалног лишавања слободе, тако и продужења трајања те мјере. Према пракси Европског суда за људска права, кључни елемент ове обавезе је да надзор над законитошћу лишавања слободе мора вршити суд, али то не мора бити „класични суд који је интегрисан у стандардну судску машинерију државе“ (види, Европски суд, *Weeks v. the United Kingdom*, пресуда од 2. марта 1987. године, Серија А број 114,

став 61). Међутим, то мора бити орган који има „судски карактер“. Да би имао „судски карактер“, тај орган мора бити „независан од извршне власти и страна у поступку“ (види, Европски суд, *De Wilde, Oots and Versyp v. Belgium*, пресуда од 18. новембра 1971. године, Серија А број 12, ст. 76 и 77), те мора имати надлежност да донесе обавезујућу одлуку која може водити и пуштању лица на слободу.

У конкретном случају Уставни суд примјећује да апеланту није била ускраћена могућност приступа „суду“ који би могао да испита законитост његовог лишавања слободе. Наиме, апеланту није била ускраћена могућност да изјави жалбу Врховном суду Републике Српске против првостепеног рјешења Окружног суда. Даље, Уставни суд примјећује да је Врховни суд о жалби одлучио у кратком временском року, а апелант не оспорава да је у свим фазама поступка саслушаван, да је имао браниоца, односно не наводи да му је била ускраћена могућност да се изјасни о приједлогу Тужилаштва за продужење притвора, као и чињеницама и доказима на којим је он заснован. Сходно наведеном, Уставни суд закључује да у конкретном случају није повријеђен члан 5 став 4 Европске конвенције.

Иако се апелант, према подацима којим располаже Уставни суд, још увијек налази у притвору који је продужен до упућивања на издржавање казне затвора, узимајући у обзир да је притвор који је апеланту продужен оспореним рјешењима темпоралног карактера, у међувремену, истекао, Уставни суд наглашава да самим тим није било основа да се оспорена рјешења укину, те да је у таквим околностима сасвим довољно што је овом одлуком указано на пропусте редовних судова приликом продуживања притвора.

У вези са апелантовим наводима о кршењу права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције, Уставни суд указује да се из апелације може закључити да се наводи о кршењу овог права доводе у везу са правом на правично суђење. Имајући у виду закључке до којих је Уставни суд дошао анализирајући наводе апелације у вези с правом на правично суђење, не може се закључити да је апеланту ускраћено право на правично суђење, а стога ни право на дјелотворан правни лијек.

Уставни суд, такође, напомиње да је апелант у конкретном кривичном поступку имао могућности да је користио правне лијекове прописане законом, будући да је против првостепеног рјешења изјављивао жалбу. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да чињеница да коришћени правни лијекови нису резултирали апелантовим успјехом - не може водити закључку о непостојању или недјелотворности правних лијекова. Стога, Уставни суд сматра да су неосновани апелантови наводи о кршењу права

на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције, у вези са правом на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АП 3123/16 од 6. децембра 2016. године)*

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ Квалитет закона

Постоји кршење права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када Законом о прекршајима није успостављена правична равнотежа између захтјева јавног интереса и захтјева да се заштити право појединца на правично суђење, те да закон примијењен у конкретном случају не испуњава законски квалитет у мјери у којој би се поштовали стандарди из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

И з о б р а з л о ж е њ а:

Уставни суд сматра да је законодавац, постављајући чланом 97 Закона о прекршајима („Службене новине Федерације БиХ“ број 63/14) рок од шест мјесеци од правноснажности прекршајног рјешења за подношење захтјева за понављање прекршајног поступка из наведених разлога предвиђених чланом 96 ст. 4и 5 истог закона, посредно одредио и рок у којем су редовни судови, а након њихи Уставни суд (па и Европски суд за људска права) дужни донијети своје одлуке које би могле бити од утицаја на другачије рјешавање прекршајног поступка. Притом, евидентно, није вођено рачуна о реалном стању у правосуђу и ситуацији када су редовни судови претрпани предметима због чега је нереално очекивање законодавца да се судски (или управни) поступак окончају у овако изузетно кратком року. Уставни суд због наведеног сматра да оваквим законским рјешењем није успостављена правична равнотежа између јавних интереса који се штите релевантним законима (у овом случају Законом о прекршајима) и интереса појединаца везаних за заштиту њихових права која су загарантована одговарајућим инструментима за заштиту људских права и основних слобода.

Дакле, Уставни суд сматра да је, из наведених разлога, те ради ефикасне заштите права апеланата на правично суђење- неопходно укинути оспоре-

не одлуке и наложити Кантоналном суду да донесе нове одлуке које неће кршити људска права апеланата. Притоме, Уставни суд поново подсјећа на то да су сви органи јавне власти у Босни и Херцеговини у оквиру своје надлежности дужни директно примјењивати стандарде основних људских права и слобода из Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције, који имају супремацију у односу на законе. Такође, Уставни суд сматра да је неопходно наложити Влади Федерације БиХ да предузме одговарајуће мјере како би се осигурало поштовање уставног права на правично суђење у смислу ове одлуке и у свим другим релевантним случајевима.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 879/14 од 22. децембра 2016. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ **Накнада за експроприсане некретнине**

Не постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када у образложењу оспорене одлуке нема ничега што указује на произвољну примјену релевантних прописа на апелантову штету, те када је Врховни суд за своју одлуку дао јасне разлоге.

И з о б р а з л о ж е њ а :

Уставни суд истиче да се поступак у конкретном случају односи на спор у којем је апелант тражио да се утврди накнада за експроприране некретнине па, подржавајући своју већ установљену праксу (види, Уставни суд, Одлука о меритуму број АП 836/04 од 17. новембра 2005. године, став 27, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 20/06), закључује да се ради о предмету грађанскоправне природе, из чега произлази да апеланту предметном поступку ужива гаранције права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

У конкретном случају, Уставни суд запажа да је одлукама нижестепених судова апеланту била, поред осталог, до суђена накнада заземљиште потребно за редовну употребу објеката, док је коначном одлуком Врховног суда одбијен као неоснован апелантов захтјев за исплату предметне накнаде. Притоме, Уставни суд запажа да је Врховни суд довољно јасно и аргу-

ментовано образложио своју одлуку, дајући за свој став јасна образложења која се ни у једном сегменту не доимају произвољним. Наиме, Уставни суд сматра да се у конкретном случају не могу прихватити апелантови наводи о произвољности у примјени права, посебно зато што апелант, осим понављањ аревизионих навода које је Врховни суд испитао у оспореној одлуци и дао разлоге зашто они не могу довести до другачијег рјешења конкретне правне ствари, није понудио било какву другу аргументацију.

Уставни суд запажа да је Врховни суд у својој одлуци дао довољно јасна и аргументована образложења зашто је закључио да се у конкретном случају радило о правичној накнади за пољопривредно земљиште и зашто у конкретном случају, супротно апелантовим наводима, није било правног основа за досуђивање накнаде за земљиште потребно за редовну употребу објеката („за два плаца“). Уставни суд сматра да је Врховни суд у оспореној одлуци детаљно образложио на којим је доказима утврђено чињенично стање, те да је навео релевантне прописе на којима је засновао оспорену одлуку и о томе дао детаљна и јасна образложења која се не могу сматрати произвољним или супротним праву на образложену одлуку из члана 6. став 1. Европске конвенције.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АП 4296/14 од 15. фебруара 2017. године)*

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

Дошло је до кршења права на правично суђење у разумном року из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода будући да је у сваком појединачном случају дужина поступка била претјерано дуга, за шта редовни судови нису дали разумно и логично објашњење. Осим тога, упркос мјерама које се предузимају за рјешавање прекомјерне дужине трајања судских поступака, Уставни суд сматра да је такво прекомјерно трајање судских поступака посљедица системских недостатака у организовању правосуђа и ефективном остваривању надлежности разних нивоа јавне власти у овој области, због чега постоји системско кршење овог права пред редовним судовима. Постоји и кршење права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције у вези с правом на суђење у разумном року из члана 6 став 1 Европске конвенције будући да не постоји дјелотворан правни лијек којим би се апелантима, прије подношења апелације Уставном суду, омогућило

убрзање поступка који је у току или обештећење због одуговлачења које се већ десило.

И з о б р а з л о ж е њ а :

У бројним одлукама које је донио у вези са овим питањем, Уставни суд је континуирано указивао да се „разумност“ дужине поступка оцјењује у свјетлу околности сваког појединог предмета. При томе, критерији који су успостављени у судској пракси Европског суда за људска права о којима треба водити рачуна су: сложеност предмета, понашање страна у поступку и надлежног суда или других јавних власти и значај који конкретна правна ствар има за апеланта (види, нпр. Европски суд, *Mikulić v. Croatia*, апликација број 53176/99 од 7. фебруара 2002. године, Извјештај број 2002-I, став 38. и Уставни суд, између многих, одлуке о допустивости и меритуму бр. АП 660/04 од 13. септембра 2005. године, АП 155/05 од 14. марта 2006. године и др.).

Такође, и Европски суд и Уставни суд континуирано истичу да је у одређеним поступцима, у којима је по домаћем закону прописано да су хитне природе, потребна нарочита марљивост надлежних власти. Такав је случај нпр. с предметима који се тичу личног статуса и својства или нпр. у радним споровима (види, Европски суд, *Borgese v. Italy*, пресуда од 26. фебруара 1992. године, Серија А, број 228-Б, став 18. и *Novović v. Montenegro*, представка број 13210/05, пресуда од 23. октобра 2012. године, став 51 и Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. АП 2310/06 од 27. фебруара 2008. године, АП 1233/06 од 15. јануара 2009. године и др.).

Након детаљне анализе сваке појединачне апелације која је предмет разматрања у овој одлуци, Уставни суд није могао закључити да се у поступцима на чију се дужину апеланти жале ради о нарочито сложеним питањима, нити да су апеланти својим понашањем значајније допринијели укупној дужини поступака у питању. Осим тога, Уставни суд је у својој пракси, уз то, запазио да када судови и покушавају оправдати дуго трајање поступка, та оправдања се углавном односе на то да се предмети рјешавају „према редослиједу пријема иницијалног акта, односно у складу са Упутом за израду плана рјешавања старих предмета према старости иницијалног акта коју је донијело Високо судско и тужилачко вијеће Босне и Херцеговине, а за период од 1. јануара 2016. до 31. марта 2016. године“ (види, нпр. Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму, број АП 303/16 од 16. марта 2016. године, тачка 15, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 24/16, доступна и на www.ustavisud.ba или Одлука о допустивости и меритуму, број АП 1360/14 од 15. фебруара 2017. године, тачка 9, до-

ступна на www.ustavnisud.ba). Иста оправдања се виде и у одговорима на предметне апелације.

Међутим, и Европски суд и Уставни суд континуирано истичу да судови морају дјелотворно контролисати поступак и омогућити странкама да у разумном року дођу до коначне одлуке, али и да током тог поступка уживају све гаранције члана 6 став 1 Европске конвенције (види, нпр. Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму, број АП 1975/14 од 11. јануара 2017. године, тачка 42. с даљњим референцама).

Осим тога, Уставни суд континуирано реafirмише и врло чврсте власти, али и ставове Европског суда о томе да је дужност државе да организује свој правни систем тако да омогући судовима и јавним властима да се повинују захтјевима и условима из Европске конвенције. Наиме, Уставни суд у својој пракси истиче да хронична оптерећеност судова није оправдање за прекомјерну дужину поступка, док се тренутни застој, који за правни систем може представљати изненађење, узрокован нпр. рецесијом, може оправдати ефикасним мјерама које се предузимају за његово отклањање. Наиме, државе уговорнице нису одговорне у случају привременог заостатка својих судова под условом да предузму одговарајуће мјере да се таква ванредна ситуација поправи (*op.cit.* АП 303/16, тачка 30, с даљњим референцама).

Уставни суд је, након што је у бројним предметима нагласио да се преоптерећеност судова великим бројем старих предмета не може сматрати ванредном околношћу, у већ споменутој одлуци број АП 303/16 закључио да се ради о системском проблему у Босни и Херцеговини „који је довео до хроничних заостатака у раду суда, па и сваки нови предмет постаје стари док дође на ред за рјешавање, што ствара позитивну обавезу јавне власти да тај проблем адекватно ријеши“. Даље, Уставни суд је нагласио да је евидентно „да је јавна власт предузела одређене кораке на организовању свог рада доношењем Плана рјешавања старих предмета у складу са Упутом за израду плана рјешавања старих предмета према старости иницијалног акта коју је донијело Високо судско и тужилачко вијеће Босне и Херцеговине“, али је закључио да „наведене мјере нису биле ефикасне јер нису довеле до отклањања заостатака у раду, с обзиром на то да конкретни застој није привремен, него представља хронично преоптерећење суда“ (*op.cit.* АП 303/16, тачка 25).

Даље, преглед статистике врсте предмета пред Уставним судом из његове апелационе надлежности показује да је у периоду од јануара 2008. до фебруара 2017. године Уставни суд донио укупно 1.447 одлука у којима је утврдио повреду права на правично суђење због недоношења одлу-

ке у разумном року (у парничном и извршном поступку заједно, али овај број не обухвата одлуке у којима је утврђено кршење овог права у управном и кривичном поступку, нити одлуке које се тичу неизвршења правноснажних пресуда исплатом средстава из буџета разних нивоа власти). Уставни суд је у тим одлукама наложио одређеним нивоима јавне власти да апелантима исплате одређене новчане износе на име накнаде настале нематеријалне штете због оваквог кршења уставних права, позивајући се на сједиште суда пред којим је вођен поступак у којем је утврђена повреда. Укупан износ овако досуђене накнаде у наведеном периоду износи око 1.800.000,00 КМ, што представља значајан износ. У вријеме доношења ове одлуке, пред Уставним судом се налази више од 600 предмета у којима се апеланти позивају на кршење права на суђење у разумном року, а тај број се стално повећава приливом нових апелација у којима се као примарно поставља питање дужине поступка.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АП 2908/16 од 10. маја 2017. године)*

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ, ПРАВО НА ИМОВИНУ, ПРАВО НА ДЈЕЛОТВОРАН ПРАВНИ ЛИЈЕК И ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Не постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када у образложењу оспорених одлука нема ничега што указује на погрешно утврђено чињенично стање и произвољну примјену релевантних прописа на апелантову штету, те када су органи управе и редовни суд за своје одлуке дали јасне разлоге.

Нема кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода када апелант кршење наведеног права доводи у везу с произвољном примјеном материјалног права, а Уставни суд је закључио да није било произвољности у том погледу.

Нема кршења права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода кад је апелант у предметном поступку имао и користио могућност изјављивања законом прописаних правних лијекова.

Такође, у односу на апеланта није прекршена забрана дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, јер апелант није понудио доказе и аргументе из којих произлази да је апелант био различито третиран у односу на друге особе у идентичној ситуацији.

И з о б р а з л о ж е њ а:

У конкретном случају, Уставни суд запажа да су органи управе, одлучујући у управном поступку и редовни суд, одлучујући у поступку управног спора, довољно јасно и аргументовано образложили своје одлуке, дајући за свој став јасна образложења која се нити у једном сегменту не доимају произвољним. Наиме, Уставни суд сматра да се у конкретном случају не могу прихватити апелантови наводи о погрешно утврђеном чињеничном стању и произвољности у примјени права, посебно зато што апелант, осим понављања жалбених навода, које је истицао у тужби за покретање управног спора, које су органи управе и суд испитали у оспореним одлукама, и дали разлоге зашто они не могу довести до другачијег рјешења конкретне правне ствари – није понудио било какву другу аргументацију.

Уставни суд запажа да апелант и у апелацији понавља своју тврдњу о томе да су органи управе и редовни суд неосновано одбили његов захтјев за поврат спорног стана, при чему су погрешно тумачили члан 83а Закона о преузимању Закона о стамбеним односима („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 11/98, 38/98 и 19/99) и члан 3 ст. 1 и 2 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 37/01, 56/01, 15/02, 24/03 и 29/03). Апелант је истакао да је у предметном поступку одбијен његов захтјев за поврат спорног стана због непостојања станарског права, иако је правилном примјеном одредбе члана 83а став 2 Закона о преузимању Закона о стамбеним односима пресуда Општинског суда, којом је усвојен отказ уговора о апелантовом кориштењу спорног стана, ништав а по сили самог закона. У том контексту, Уставни суд примјећује да су органи управе и редовни суд дали детаљна образложења зашто су сматрали да истакнути апелантови наводи у околностима конкретног случаја нису могли довести до другачијег рјешења конкретне правне ствари. Уставни суд даље запажа да је у оспореним одлукама детаљно анализирана примјена цитиране одредбе члана 83а став 2 у конкретном случају, те да су дата јасна

образложења зашто су органи управе сматрали да је предметна пресуда Општинског суда на правној снази и да као таква обавезује орган управе.

У односу на апелантово позивање на предмет Европског суда за људска права у предмету *Dokić v. BiH* (пресуда од 27. маја 2010. године), Уставни суд истиче да је у том предмету Европски суд утврдио повреду права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију у поступку у којем је апликант тражио враћање у посјед тзв. војног стана који је откупио у складу с Законом о стамбеном осигурању у ЈНА прије почетка рата у БиХ. Такође, апелант је навео да је у предмету Кантоналног суда број У-142/04 изражен став да се особи која има својство избјегле особе није могло одузети станарско право у периоду док је била у својству избјегле или расељене особе. Имајући у виду наведено, Уставни суд запажа да се у конкретном предмету није радило о поврату откупљеног стана као у предмету *Dokić v. BiH*, као и да апелант иако је био избјегла особа, није успио са захтјевом за поврат спорног стана јер му је правноснажном пресудом отказан уговор о коришћењу спорног стана, а што није био случај у споменутом предмету Кантоналног суда. Стога Уставни суд сматра да су апелантови наводи о супротној судској пракси која је релевантна за предметни случај - неосновани.

У вези с апелантовим наводима о кршењу права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције, Уставни суд указује да апелант није експлицитно навео у вези с којим правима сматра да постоји кршење права из члана 13. Међутим, из апелације се може закључити да се наводи о кршењу овог права доводе у везу с правом на правично суђење. У вези с тим, Уставни суд запажа да је апелант имао и користио могућност коришћења законом прописаних правних лијекова, односно да је у конкретном поступку користио право жалбе у управном поступку, затим право покретања управног спора о чему су органи управе и редовни суд одлучили својим одлукама и дали разлоге зашто апелантови наводи не могу довести до другачијег рјешења конкретне правне ствари. С обзиром на то, чињеница да ти правни лијекови нису резултирали апелантовим успјехом у предметном поступку - не може водити закључку о непостојању или недјелотворности правних лијекова.

Иако апелант није експлицитно навео, произлази да сматра да му је прекршено и право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење. У том контексту, Уставни суд подсјећа на то да постоји дискриминација ако резултира различитим третманом појединаца у сличним позицијама иако тај третман нема објективно или разумно оправдање. Да

би био оправдан, третман мора тежити законитом циљу, те мора постојати разуман однос пропорционалности између коришћених средстава и циља који се треба остварити (види Европски суд за људска права, *Marckx v. Belgium*, став 33). Стога је потребно у сваком конкретном случају установити да ли се према апеланту поступало друкчије него према другима у истим или сличним ситуацијама. Свако различито поступање се има сматрати дискриминацијским ако нема разумно и објективно оправдање, тј. ако не стреми легитимном циљу или ако нема разумног односа. У конкретном случају, Уставни суд примјеђује да апелант, осим својих паушалних навода о кршењу наведеног права, није понудио било какав аргумент који би упућивао на то да је апелант у предметном поступку на било који начин дискриминисан, односно да је другачије третиран у односу на друге особе у истим или сличним ситуацијама.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АПЗ401/14 од 7. марта 2017. године)

ПРАВО НА ПОШТОВАЊЕ ДОМА

Нема повреде члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када је апелантица, добровољно напуштајући предметни стан, прекинула фактичку везу с предметним станом, због чега се тај стан не може сматрати апелантичинима домом.

И з о б р а з л о ж е њ а:

Уставни суд указује на чињеницу да је битна сврха члана 8 Европске конвенције заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти у њихова права гарантована овим чланом (види, Европски суд за људска права, *Kroon v. Netherlands*, пресуда од 27. октобра 1994. године, Серија А, број 297-Ц).

Према судској пракси Европског суда за људска права, појам „дом“ обухвата како изнајмљен дом, тако и дом у приватном власништву (види, Европски суд, *Gillow v. the United Kingdom*, пресуда од 24. новембра 1986. године, Серија А, број 109, став 46ф) и *op.cit. Kroon v. Netherlands*, став 31). У складу са овом интерпретацијом, Уставни суд је проширио домен члана 8 Европске конвенције на станове у којима се станује на основу станарског права (види, Уставни суд, Одлука број У 8/99 од 11. маја 1999. године, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 24/99).

Уставни суд запажа да су редовни судови неспорно утврдили да је апелантица са својим супругом, који је био носилац станарског права, живјела у предметном стану, те да је имала својство суносиоца станарског права на предметном стану. Међутим, у предметном поступку су редовни судови неспорно утврдили да апелантица од 17. јула 2007. године не живи у том стану. Наиме, утврђено је да је тада апелантица добровољно напустила предметни стан без рјешења надлежног органа тако што је одјавила своје пребивалиште на предметном стану и пребивалиште пријавила на другој адреси гдје је себи осигурала други смјештај. Уставни суд запажа да апелантица у предметном поступку није доказала да се прије напуштања стана обраћала надлежним органима због неусловности предметног стана за становање у ком би случају, уз испуњавање законом прописаних услова из члана 52 Закона о стамбеним односима („Службени лист СРБ-иХ“ бр. 14/84, 12/87 и 36/89 и „Службени гласник Републике Српске“ бр. 19/93, 22/93, 12/99 и 31/99), постојала обавеза заинтересованог лица, односно стамбеног органа да јој осигура други стан који задовољава минималне потребе становања.

Имајући у виду наведено, Уставни суд подсећа да је критериј за одређивање да ли се неки простор може сматрати нечијим домом интензитет и обим веза које је лице успоставило с простором (*op. cit. Gillow v. the United Kingdom*). Доводећи наведено у везу с конкретним предметом, Уставни суд примјећује да је у предметном поступку неспорно утврђено да је апелантица добровољно напустила предметни стан, чиме је прекинула фактичку везу са станом на којем је до тада на основу члана 19 став 2 Закона о стамбеним односима била суносилац станарског права. Дакле, добровољно напуштајући предметни стан, апелантица је прекинула везу с предметним станом будући да је она престала да у њему живи и обавља своје уобичајене животне активности, а због чега Уставни суд сматра да се у конкретном случају овај стан не може сматрати апелантичинима домом у смислу значења члана 8 Европске конвенције (види, *mutatis mutandis*, Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму број АП 531/12 од 26. фебруара 2015. године, став 35 и АП 1948/06 од 8. јула 2007. године, став 80, доступне на интернетској страници Уставног суда www.ustavisud.ba).

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АП 1438/14 од 11. јануара 2017. године)

ПРАВО НА СЛОБОДУ ИЗРАЖАВАЊА

Постоји повреда права на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када су редовни судови пропустили да у апелантичном саопштењу направе јасну дистинкцију између чињенице и вриједносног суда, као и на кога се оно односи (не/одређено лице), што је резултирало мијешањем у апелантично право на слободу изражавања.

И з о б р а з л о ж е њ а :

Имајући у виду наведену праксу, као и успостављене релевантне критерије, Уставни суд сматра да су спорни закључци редовних судова да је саопштењем које гласи: „носиоци ових напада су странке и новинари који су управо у вријеме рата били сијачи мржње на тадашњим ратним националистичким медијима, а неки су били директни инспиратори ратних злочина и братоубилаштва“ - апелантица нарушила углед тужиоца и тиме починила клевету. С тим у вези, Уставни суд, супротно закључку редовних судова, сматра да се наведено саопштење не може сматрати чињеницом чија се истинитост или неистинитост требала утврђивати (доказивати) у поступку, већ вриједносним судом (мишљењем) о утицају медија приликом ратних дешавања у Босни и Херцеговини и улоге новинара у тадашњим медијима, која је актуелна и данас. То, свакако, представља општи интерес да се одређене информације пруже и саопште, али и да их јавност добије.

Конкретно апелантично саопштење се, према мишљењу Уставног суда, у суштини односи на неодређени круг лица (политичке странке и новинари), а не на апеланта лично, без обзира на то што је његова фотографија том приликом приказана на екрану. Тај аспект, приказивање фотографије, редовни судови су оцијенили искључиво у вези са чињеницом да тужилац током ратних дешавања није био новинар и да апелантица није доказала супротно иако се ради о доказивим чињеницама. Пошто у том смислу претходно није направљена јасна разлика између вриједносног суда (мишљења) и чињеница у вези са спорним саопштењем упућеним неодређеном кругу лица, произашао је и погрешан закључак да је апелантица приказивањем фотографије тужиоца поистовјетила са „инспираторима ратних злочина“. При томе су потпуно занемарене околности које се тичу статуса тужиоца - актуелни новинар, учесник емисије између више новинара, да се изнесено мишљење апелантице односи на медије и новинаре током рата, дакле, на

јавни домен у ком погледу су и границе дозвољене критике много шире него у односу на грађане, те контекст и циљ информације.

Уставни суд, стога, сматра да у околностима конкретног случаја није било мјеста за примјену одредбе члана 5 Закона о заштити од клевете („Службени гласник Републике Српске“ број 37/01) којом је регулисана одговорност за клевету, јер примјена наведене одредбе долази у обзир само у случају када се ради о изношењу неистинитих чињеница упућених одређеном лицу, а никако о изношењу нечијег мишљења упућеног неодређеном кругу лица, конкретно новинара. Насупрот томе, Уставни суд оцјењује да је изостала примјена одредбе из члана 6 став 1 тачка а) Закона о заштити од клевете којом су прописани изузеци од одговорности за клевету у случају када је саопштењем изнесено мишљење (вриједносни суд) управо због пропуштања да се направи јасна разлика између онога што представља вриједносну оцјену (мишљење) од чињеница, а затим на кога се односи (види већ цитирану одлуку *Dyuldin and Others v. Russia*, тачка 43), дакле, неког тачно одређеног или неодређеног круга лица.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АП 4408/14 од 15. јуна 2017. године)*

ПРАВО НА СЛОБОДУ ИЗРАЖАВАЊА И ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Нема повреде права на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када је оспореним одлукама редовних судова апеланту и друготуженом наложено да тужиоцу солидарно исплате накнаду нематеријалне штете нанесене угледу и части тужиоца изношењем неистинитих чињеница, јер је „мијешање“ било у складу са законом, имало циљ да „заштити права других“ и било је „неопходна мјера у демократском друштву“, чиме је постигнута правична равнотежа између права тужиоца на углед и апелантовог права на слободу изражавања.

Нема кршења ни права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када се кршење наведеног права темељи на наводима за које је Уставни суд закључио да су неосновани у оквиру анализе навода о повреди права из члана II/3х) Устава

Босне и Херцеговине и члана 10 ове конвенције, а из стања списка не произилази ништа из чега би било видљиво да су редовни судови поступали на произвољан начин.

И з о б р а з л о ж е њ а:

Доводећи у везу наведене критеријуме са конкретним предметом, Уставни суд указује да су редовни судови, при доношењу својих одлука, обавили одговарајућу анализу спорног изражавања на начин како то захтијевају стандарди Европског суда за људска права успостављени путем праксе тог суда. Наиме, Уставни суд запажа да су редовни судови у образложењима оспорених одлука јасно указали да су апелант и друготужени спорни чланак објавили не провјеравајући информацију са тужиоцем, из чега произилази да нису поступали у доброј намјери. Надаље, редовни судови су, анализирајући спорно изражавање, закључили да је у конкретном случају дошло до повреде угледа и части тужиоца, чиме му је нанесена штета у виду душевне боли и патње, те да стога постоји “хитна друштвена потреба” дјеловања да се према апеланту (друготуженом) примијени санкција у виду новчане обавезе (накнаде нематеријалне штете). Уставни суд указује да су, дакле, редовни судови у образложењима оспорених одлука, супротно апелантовим наводима, обавили одговарајућу анализу спорног изражавања на начин како то захтијевају стандарди Европског суда успостављени путем праксе тог суда у погледу постизања правичне равнотеже између апелантовог права из члана 10 Европске конвенције и тужиоцевог права из члана 8 Европске конвенције, те у вези с тим дали релевантне и довољне разлоге за своје одлучење.

У погледу начина утврђивања висине штете као санкције која представља мијешање у слободу изражавања, Уставни суд указује на сопствени став (види, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму, број АП 3222/12 од 12. јануара 2016. године, тачка 47, доступна на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba) према којем је одмјеравање новчане накнаде нематеријалне штете врло деликатан и сложен поступак с обзиром на веома различиту морално-психичку конституцију сваког појединца и све остале околности под којима се догодила штета која је као посљедицу имала повреду нематеријалних добара оштећених. У цитираној одлуци Уставни суд је, у односу на тврдње апеланата према којима се штета мора доказати у смислу релевантних одредаба Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“ бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04) у сваком појединачном случају, нагласио да не постоји „листа доказа“ на основу којих би ре-

довни судови процјењивали која би санкција представљала мијешање које је пропорционално циљу који се жели постићи, нити се може очекивати извођење доказа којим би се на егзактан начин утврдили „интензитет и трајање“ настале нематеријалне штете.

Стога, судови нису ограничени посебним формалним доказним средствима, нарочито не извођењем доказа вјештачењем у правцу утврђивања „јачине и трајања душевних болова“. Дакле, приликом одмјеравања санкције редовни судови узимају у обзир низ фактора значајних за конкретни предмет и на основу слободне процјене утврђују релевантне околности сваког конкретног случаја, при чему не смије изостати прихватљива анализа релевантних начела.

У контексту наведеног, у конкретном случају, према оцјени Уставног суда, таква анализа није изостала. Наиме, приликом одмјеравања новчане накнаде, дакле „санкције“, која представља мијешање у апелантово право на слободу изражавања, редовни судови нису поступали пуким аутоматизмом, нити произвољно, већ у складу с праксом и дискреционим овлашћењем у оквиру своје слободне процјене која је ограничена искључиво захтјевом пропорционалности израженим у члану 10 Европске конвенције, при чему није изостала прихватљива анализа околности конкретног случаја. При томе, Уставни суд запажа да је првостепени суд имао у виду чињеницу да се тужилац прије подношења тужбе није обраћао, поред усменог (који је апелант игнорисао), апеланту и писаним путем - захтјевом за објављивање демантија. Такође, Уставни суд запажа да је првостепени суд узео у обзир и да тужилац није доказао да је дужи временски период трпио душевне болове већег интензитета, те да је, узимајући у обзир све наведено, првостепени суд донио одлуку о висини накнаде нематеријалне штете.

Уставни суд сматра да је мијешање у апелантово право на слободу изражавања (тј. утврђивање да је одговоран за клевету и обавезивање апеланта да солидарно са друготуженим тужиоцу исплати означени износ на име накнаде нематеријалне штете) било „сразмјерно“ легитимном циљу којем се тежи, те да су разлози на које су се позвали редовни судови у образложењима својих пресуда како би оправдали то мијешање - били „релевантни и довољни“. Стога, Уставни суд сматра да је мијешање у апелантово право на слободу изражавања било „неопходно у демократском друштву“ ради заштите „угледа или права других“ у смислу члана 10 став 2 Европске конвенције.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АП 647/14 од 23. новембра 2016. године)*

ПРАВО НА ИМОВИНУ

Нема повреде права на имовину, јер апеланти нису доказали да су имали остварив захтјев, нити „леgitимно очекивање“ које би представљало имовину у смислу члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

И з о б р а з л о ж е њ а :

Уставни суд указује да, према конзистентној пракси Европског суда за људска права и Уставног суда, „имовина“, у смислу члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију може бити или „постојећа имовина“ или „добра“, укључујући и потраживања у односу на која лице има бар „леgitимно очекивање“ да ће их реализовати (види, Европски суд, *Jantner v. Slovakia*, представка број 39050/97, пресуда од 4. марта 2003. године, став 27 и Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму, број АП 2349/06 од 27. фебруара 2008. године, став 44, доступна на веб-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). При томе, Уставни суд указује да „леgitимно очекивање“ мора бити много конкретније од саме наде, ма колико она била разумна и заснивати се на законској одредби или правном акту као што је судска одлука (види, Европски суд, *Korecký против Словачке*, представка број 44912/98, пресуда од 28. септембра 2004. године, ст. 48 и 49 и Уставни суд, Одлука о допустивости, број АП 2361/06 од 10. јануара 2008. године, став 10, доступна на веб-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

Доводећи наведене принципе у везу с конкретним случајем, Уставни суд запажа да је у току поступка утврђено да су апеланти били посједници предметних објеката који су срушени на основу рјешења органа управе тужене, у управном поступку који је правноснажно окончан. Међутим, предмет ове апелације није наведен у управни поступак. Предмет ове апелације је парнични поступак у којем су апеланти тужбеним захтјевом тражили успостављање пређашњег стања предајом у посјед и слободно располагање порушених предметних објеката (изградњом нових) или накнаду штете у одређеном износу. Стога Уставни суд мора испитати да ли су апеланти, подносећи наведену тужбу, имали „леgitимно очекивање“ да ће њиховом тужбеном захтјеву бити удовољено.

Уставни суд запажа да су предметни објекти срушени на основу рјешења надлежног органа управе тужене због физичке дотрајалости, у складу с чланом 203 став 1 Закона о просторном уређењу („Службени лист

СРБиХ“ бр. 9/87, 23/88, 24/89, 10/90, 14/90, 15/90 и 14/91, те да је наведеним рјешењем било наложено апелантима да изврше рушење у одређеном року, а уколико то не учине да ће рушење извршити надлежни орган на терет апеланата. Дакле, рушење предметних објеката је извршено у складу с релевантним законским одредбама, апеланти су о томе били упозорени и штавише било им је наложено да они то ураде. Како апеланти нису извршили наведени налог, орган управе је извршио рушење. Апеланти нису оспоравали наведено рјешење у управном поступку и евентуалне незаконности у поступање надлежних управних органа.

Надаље, Уставни суд запажа да из одредби Закона о просторном уређењу не произлази да су органи управе, у случају рушења дотрајалог објеката, дужни успоставити пређашње стање изградњом новог објекта или надокнадити штету. Стога, имајући у виду изнесено, Уставни суд сматра да апеланти у конкретном случају нису могли имати „леgitимно очекивање“ да ће, у ситуацији када нису имали право успостављања пређашњег стања или накнаду штете у смислу релевантних одредби Закона о просторном уређењу, успјети с тужбеним захтјевом за предајом у посјед новоизграђених објеката или накнаду штете, тј. да ће њихов захтјев да буде ријешен у њихову корист, будући да „леgitимно очекивање“ мора бити засновано на законској одредби или на одређеном правном акту. Према томе, Уставни суд сматра да апеланти нису доказали да имају „оствариво потраживање“ које би представљало „имовину“ у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

*(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине,
број АП 3579/14 од 22. марта 2017. године)*